

Danost a uzavřenost

Tradiční zpředměňující myšlení lze charakterizovat zejména tím, že je zcela zaměřeno na tzv. fakticitu, na tzv. objektivní skutečnosti, na „objekty“. To je zvláštní především také proto, že modelem tohoto filosofického zpředměňování byly kdysi ve starém Řecku geometrické obrazce (a ovšem také čísla); a žádný geometrický obrazec nemůžeme mínit jako ryzí objekt, protože se stává předmětem našeho zájmu naopak právě proto, že je uvnitř plný nejrozmanitějších vztahů, a za druhé proto, že jej můžeme srovnávat ve vztazích k jiným podobným nebo i nepodobným „objektům“. To však zůstává jakoby zastřeno a odsunuto na stranu (neudržitelnost této marginalizace se ukáže až mnohem později), a geometrické obrazce (nebo čísla) jsou považovány za „pravá jsoucna“, „pravou skutečnost“. „Ryzí předmět“. „čirý objekt“ je vlastně jsoucno, připravené o svou nepředmětnou, „vnitřní“ stránku – a jen potud jej můžeme považovat za plně „daný“, tj. uskutečněný tak, že mu už nic nechybí. Již v samém slově „dokonalost“ je skryt ten nejzávažnější význam, totiž jakési dokončenosti, dokonanosti, dohotovenosti – a tím i neměnnosti. Aristotelés měl za to, že každý pohyb je zaměřen k nějakému cílovému stavu, kdy po jeho dosažení ustává a končí. To, že tento svět je plný pohybů, je dokladem jeho nedokonalosti; jakmile své dokonalosti dosáhne, veškerý pohyb ustane a zůstává pak už jen neměnnost. A taková neměnnost je nutně uzavřena proti každé další změně, neboť každá změna čehosi dokonalého znamená změnu k horšímu, tedy úpadek. Pojetí pravých jsoucen jako toho, co se nemění a co se nemůže měnit, nemá-li to upadat do nepravosti, činí z „daností“ jen něco, co může být upraveno a opraveno do podoby, která už může zůstat nadále beze změny. Otevřenost každé takové ještě neopravené a nenapravené „danosti“ činí z její otevřenosti jen následek její nedokonalosti. Právě zde se nové pojetí hluboce a přímo principiálně liší od tohoto starého: my dnes dokonalost musíme vidět a vidíme právě v tom, že jsou jsoucna v pohybu, že jsou na cestě, že jsou nikoli uzavřena do své hotovosti, nýbrž že míří dál, za sebe a nad sebe, že jsou schopna inovace a dokonce že sama směřují ke svému vylepšení, a to vylepšení, které není „dáno“ předem, ale které je třeba hledat a dokonce vynalézat, „vymýšlet“.

„Pravé“ jsoucno je pro nás takové, které je schopno překročit svou vlastní danost, tj. je schopno transgrese (nejen transience či transeunce, pouhého dalšího kroku v nějakém svém posunu, ale kroku o stupeň výš – stupeň = gradus).

(Písek, 080101-1.)